

Vilan

Wit geluid

Er is een delicaat onderwerp dat ik deze week met u wil delen, en het is iets waarvoor ik woorden moet zoeken in alle hoeken en gaten van mijn verstand, maar toch doe ik het. Want ik weet, dat er onder u gevoelige persoonlijkheden zijn die hetzelfde probleem hebben als ik. Niet kunnende plassen als anderen het kunnen horen. Daar. Ik heb het gezegd.

Op zich is het een belachelijk probleem. Dat weten u en ik ook. Wij zijn allen mens, gebonden aan het lichaam en dat lichaam doet nou eenmaal bepaalde dingen ongeacht onze mening daarover. Zelfs de meest verjijnde persoonlijkheid, van wie we het nooit zouden verwachten, moet naar de wc. En achter de andere kant van de deur zijn de mensen altijd te dichtbij. Op kantoor, op het centraal station, in de Bijenkorf, overal kan een ander horen wat u op de wc doet en daardoor niet meer kunt.

Voor mannen zijn de openbare wc's nog veel openbaarder. Daar hangt een rij met urinoirs en in een hoek staan wat dichte hokjes. Ik ken een man die daar niet tegen kan. In de rij gaan staan en vrolijk meeklateren lukt hem niet, in een hokje verdwijnen durft hij niet. Daarbij heeft hij de ellendige overtuiging dat hij in de rij moet kunnen, dus dat levert behoorlijk wat zelfwelling op. Een vrouw heeft tenminste standaard een dicht deur. Maar die isoleren het geluid niet.

De oplossing komt uit Japan, waar men gespecialiseerd is in schaamte. Daar gaan vrouwen de wc in met een apparaatje, dat wit geluid produceert. Dat kan geruis zijn of gewaai van de wind; neutraal maar toch aanwezig. Is de Japanse vrouw in de wc, dan zet ze het apparaatje aan en niemand hoort meer wat zij doet. Een geweldige uitvinding die je waardigheid volledig intact laat. Plus, zo'n apparaatje is klein en past in de handtas. Er is evenwel een minpuntje.

Ik stel me zomaar even voor dat ik in de Bijenkorf ben en in nood verkeer. Met de roltrappen stijg ik op naar het oord der verlossing. Ik verdwijn in een hokje en zet daar mijn apparaatje aan, natuurlijk flink hard voor de zekerheid. Door de deur komt het geloei van een orkaan. Iedereen in de wc-ruimte kijkt verbijsterd naar de deur. De toiletjuffrouw belt de beveiliging en drie mannen in uniform staan paraat. Dat alles zie ik pas wanneer ik mijn wc-deur opendoe. Ja, hoe leg ik het dan uit?

Vilan van de Loo

SHIRIN MUSA BEVRIJDT VROUWEN UIT GEVANGENIS VAN HUN HUWELIJK

‘Verandering begint met roepen dat het niet klopt’

Shirin Musa (35) is onvermoeibaar in haar strijd tegen een probleem waarvan veel mensen niet eens weten dat het bestaat: huwelijkse gevangenschap. Het gaat om vrouwen die gevangen zitten in een huwelijk omdat hun man geen toestemming geeft voor een scheiding – het overkomt islamitische, maar ook Joodse of hindoe-vrouwen. Inmiddels ligt er een wetsvoorstel dat dit verbiedt, dankzij de inspanningen van Shirin Musa en haar organisatie Femmes For Freedom. Binnenkort vestigt ze zich in Den Haag.

Door Renate van der Zee

Ze was 23 toen ze hem ontmoette in Rotterdam. Hij kwam net als zij uit Pakistan, had een goede opleiding genoten, was welbespraakt. Ze werd verliefd. Na drie weken vroeg hij haar ten huwelijk. Ze aarzelde, maar na een charme-offensief van drie maanden stemde ze in, ook al waarschuwde haar vader haar.

Shirin Musa: “Mijn vader zei: ‘Deze man is een Punjabi, in die cultuur is de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen diep geworteld. Doe het niet’. Wijzelf zijn Hazaras, wij komen uit de Perzische cultuur. Mijn ouders gaven mij dezelfde kansen als mijn broers. Mijn vader zei altijd: ‘Wat jongens kunnen, kunnen meisjes ook, kijk maar naar Benazir Bhutto’. Maar bij Punjabi's is niet alleen de vrouw ondergeschikt, zelfs de familie van de bruid moet dienstbaar zijn aan die van de bruidegom”.

Ze trouwde toch, tegen de wens van haar ouders in. Ze gaf er veel voor op: ze stopte met haar rechtenstudie om als klantmanager bij het UWW te gaan werken, want voor de Nederlandse wet moest ze in staat zijn haar man te onderhouden. Maar ze werd niet gelukkig. “Zeven jaar lang vernederde hij mij. Hij noemde mij een hoer en een ongelovige, omdat ik sjii-tisch ben. Het leven met hem was zo zwaar dat ik dacht dat ik dood ging. Ik durfde er niets over te zeggen tegen mijn ouders, want ze hadden mij immers gewaarschuwd. Dus hield ik al die jaren de schijn op dat ik gelukkig was. Hij had mij beloofd dat hij voor mij zou gaan zorgen als hij zijn permanente verblijfsvergunning kreeg, zodat ik mijn studie kon afmaken. Maar toen hij die verblijfsvergunning

kreeg, was hij opeens vertrokken, zonder een woord te zeggen. Ik belde hem: ‘Waar ben je?’ Hij zei: ‘I’ll see you in court bitch’. Ik wist niet wat me overkwam”.

Shirin Musa en haar man waren niet alleen voor de burgerlijke stand getrouwd, ze hadden ook een islamitisch huwelijk gesloten. De burgerlijke scheiding was al snel een feit, maar voor een islamitische scheiding is toestemming van de man nodig en die wilde hij niet geven. Voor een vrouw met een islamitische achtergrond als Musa betekende dat dat zij nog steeds getrouwd was. Voor haar ex was dat geen probleem, want volgens de islamitische wet kon hij immers nog drie andere vrouwen trouwen. “Maar ik zou nooit een nieuw gezin kunnen stichten zonder tegen de religieuze traditie in te gaan en zonder de zorg dat mijn ex-man mijn ooit zou komen opeisen. Ik heb het mijn leven lang om me heen zien gebeuren dat mannen hun ex-vrouw in huwelijkse gevangenschap hielden. Uit rancune, of

omdat ze het wel makkelijk vonden een vrouw achter de hand te houden, of omdat ze het een schending van hun eer vonden als hun ex-vrouw een nieuw huwelijk zou aangaan. Vriendinnen van mijn moeder overkwam het. Ik zag het ook bij een familielid van mijn ex-man. Die trouwde een tweede vrouw van 27 toen hij zelf eind vijftig was. Hij gaf zijn eerste vrouw geen scheiding, dus zij kon nooit hertrouwen. Na zeven jaar verstootte hij zijn tweede vrouw en eiste hij zijn eerste weer op. Ik dacht: dit mag mij niet gebeuren”.

Musa kon proberen via een sharia rechtbank het religieuze huwelijk te laten ontbinden, maar de voorwaarde was dan wel dat alle bezittingen naar haar ex zouden gaan. “Daar voelde ik niets voor. Waarom zou ik moeten betalen, terwijl hij mij verlaten had? Waarom moet de vrouw alles inleveren? Nee! Tegenslag maakt mij altijd sterker en ik besloot de islamitische scheiding via de Nederlandse rechter af te dwingen. Mijn ouders steunden mij. Ze waren ontdaan toen ze hoorden dat ik al die jaren zo ongelukkig was geweest zonder hen iets te vertellen, maar ze zeiden ook: ‘We willen dat je voor jezelf gaat knokken’. En dat heb ik gedaan”.

In 2010 stapte Shirin Musa naar de rechter. In de rechtszaal beweerde haar man dat hij nooit een religieus huwelijk met haar had gesloten. De rechter was niet onder de indruk en legde hem een dwangsom op van 50.000 euro als hij haar nog langer in huwelijkse gevangenschap zou houden.

Chanteren

En zo werd Shirin Musa de eerste islamitische vrouw in Nederland die

Foto: Mylène Siegers

via de rechter een religieuze scheiding afdwong. Ze was niet de eerste vrouw, dat was de joodse Esther van Gelder. “Onder joden en ook hindoes speelt namelijk hetzelfde probleem: als een man de religieuze scheiding niet toestaat, staat een vrouw machteloos. Mannen die een vrouw geen scheiding geven, kunnen haar daarmee de rest van haar leven chanteren en intimideren. Een vrouw die toch een nieuwe relatie aangaat, kan in het land van herkomst worden aangeklaagd wegens overspel. Daar staan straffen als stening op”. Vanaf het moment dat ze haar vrijheid terug had, besloot Musa zich te gaan inzetten voor alle andere vrouwen die zich in huwelijkse gevangenschap bevinden. Ze richtte de organisatie Femmes For Freedom op en voerde onvermoeibaar actie om het probleem onder de aandacht te krijgen. Vorig jaar slaagde ze erin het nieuwe wetsvoorstel tegen huwelijkswang tegen te houden omdat ze vond dat het ook huwelijkse gevangenschap moest verbieden. Inmiddels ligt de geamendeerde wet inderdaad bij de Eerste Kamer. Ze kreeg onlangs de Aletta van Nu-prijs en reisde vorige week naar Israël om orthodoxe Joodse vrouwen te ontmoeten die strijden tegen huwelijkse gevangenschap. “Ze waren stomverbaasd toen

'Mannen die een vrouw geen scheiding geven, kunnen haar daarmee de rest van haar leven chanteren en intimideren'

ik vertelde dat hun strijd mij als islamitische vrouw inspireerde. Joden en moslims leven daar compleet gescheiden. Ik vond het mooi dat ik kon laten zien dat we gewoon met elkaar in gesprek kunnen gaan. Ik voelde me trots dat ik kon vertellen dat er in Nederland een wet ligt die huwelijks-gevangenschap gaat verbieden. Zo ver is het daar nog niet".

Volgende maand reist ze naar New York om aanwezig te zijn als minister Bussemaker huwelijks-gevangenschap gaat agenderen bij de VN Commission on the Status of Women. "Ik zei tegen haar: 'Ik nodig u uit om huwelijks-gevangenschap te agenderen bij de VN'. En toen zei ze 'Dat is goed'.

Verweggistan

Toen ik eind 2010 Femmes For Freedom oprichtte, zei iedereen: over een jaar bestaat je organisatie niet meer. Niemand geloofde dat het me zou lukken om huwelijks-gevangenschap bij de wet verboden te krijgen. Maar ik gaf gewoon niet op. Ik verzamelde goede mensen om me heen, organiseerde een symposium, voerde actie, sprak met Kamerleden. En ondertussen vroegen vrouwen uit alle windstreken mij om hulp. Soms is het erg moeilijk om deze vrouwen te helpen. Zo'n vrouw is dan bijvoorbeeld in Verweggistan achtergelaten

door haar man en heeft een handtekening van hem nodig om een paspoort te krijgen waarmee ze terug naar Nederland kan reizen. Maar al die onmogelijkheden maken me creatief. Tegenwerking scherpt mij.

Van elke vrouw die bij me komt om hulp leer ik nieuwe dingen. Voor alle onmogelijkheden verzinnen we nieuwe oplossingen. Maar hun verhalen raken me wel diep. Zo heb ik een vrouw geholpen die twaalf jaar opgesloten heeft geleefd in het huis van haar schoonouders. Ze was analfabeet, wist niet eens hoe ze met de metro moest reizen, was volledig afhankelijk van haar man. En toen verstoote hij haar. Een andere vrouw had 25 jaar ondergedoken gezeten om te voorkomen dat haar ex-man, die haar in huwelijks-gevangenschap hield, haar zou opeisen. Toevallig las ze in een blad een artikel over mij en vroeg aan de redactie mijn telefoonnummer. Zo kwam ze bij mij terecht. Wat mij drijft? De dingen die ik van mijn vader heb geleerd en het onrecht jegens vrouwen dat ik van jongs af aan heb gezien. Mijn vader is van Pakistan naar Nederland gekomen om een eigen bestaan op te bouwen in het Westen, los van de extended family die daar vaak bepaalt hoe je je leven moet inrichten. Ik was een baby

toen we ons in Nederland vestigden. Hij heeft mij mijn hele jeugd lang voorgelouden dat het belangrijk is om je in te zetten voor je medemens. Mijn opa was grootgrondbezitter en had 35 pleegkinderen. Mijn ouders namen altijd asielzoekers in huis. Daarom ben ik geen uurtje-factuurtje feministe. Femmes For Freedom helpt alle vrouwen die zich melden gratis.

Verontwaardigd

Daarnaast voelde ik al op jonge leeftijd dat jongens gewilder waren dan meisjes. Mijn ouders kregen eerst twee meisjes en mijn vader was daar tevreden mee. Maar mijn moeder, die conservatiever is dan mijn vader, wilde per se twee zoons. En zo eindigde ze met zeven kinderen. Ook haar vriendinnen gingen door met kinderen krijgen tot ze een zoon hadden. Toen mijn jongste zusje werd geboren, werd mijn moeder door niemand gefeliciteerd. Dat zijn dingen die je niet vergeet. Ik zag bij kennissen van mijn ouders dat hun zoons extra vitamines kregen en hun dochters niet. Daar was ik verontwaardigd over. Dat heeft de basis gelegd voor wat ik nu doe. Ik heb een gelukkige jeugd gehad, mijn moeder was oprecht blij met haar dochters. Toch waren mijn zus-

jes en ik er altijd op gebrand dat we op onze verjaardagen dezelfde taart kregen als onze broers. We wilden niet gediscrimineerd worden omdat we meisjes waren. 'Je bent een feministe!', riep mijn broer altijd als we ruzie hadden.

Mijn moeder zegt nu: 'Ik ben zo trots op mijn dochters'. Maar ze heeft het zwaar gehad. Ik ben tegen haar zin met een verkeerde man getrouwd. Dat heeft haar veel verdriet gedaan. Ze heeft me vergeven, maar ze heeft het nu toch weer moeilijk om mij. Niet iedereen in de Pakistaanse gemeenschap keurt het goed wat ik doe. Ze krijgt te horen dat ze haar dochters niet goed opgevoed heeft, dat ik niet onderdanig genoeg was en dat daarom mijn huwelijk is mislukt. Toch staat ze met hart en ziel achter mijn werk.

Ongelijkheid

De ongelijkheid tussen mannen en vrouwen is diep geworteld in de Pakistaanse gemeenschap. Ik zie meiden van mijn leeftijd dezelfde keuzes maken als hun moeders. Ze willen zoons in plaats van dochters. Het herhaalt zich. Daarom zet ik me hiervoor in. Er moet een mentaliteitsverandering komen en dat begint met dat je roept dat het niet klopt". Inmiddels heeft Shirin Musa genoeg

fondsen geworven om haar baan als buitenlandcoördinator voor studenten aan de TU Delft vaarwel te zeggen en zich fulltime voor haar stichting in te zetten. De volgende stap is het betrekken van een pand in Den Haag. "Den Haag is zo mooi! Het is voor mij een droomstad, de ambassades en ministeries zitten er en het is de stad van vrede en recht. Daarom is het voor mij de stad om mij te vestigen. Voor sjiiitische moslims is de tweede zuil van hun geloof rechtvaardigheid. Recht, daarmee begint alles. Ik geloof in God, maar ik geloof ook écht in de wet.

Ik hoop dat we in de toekomst veel kunnen procederen tegen mannen die hun vrouwen in huwelijks-gevangenschap houden en daarmee jurisprudentie kunnen opbouwen. Ik wil me ook toeleggen op het verkrijgen van schadevergoedingen voor vrouwen die op deze manier door hun ex-man zijn gedupeerd".

Op de vraag of ze nooit moe wordt van het onophoudelijk aan de orde stellen van het probleem en van de soms uitzichtloze situaties waarin de vrouwen verkeren die bij haar om hulp komen, zegt ze: "Moe? Nee! Ik ben nooit moe. Ik sta mezelf niet toe om moe te worden. Ik ben van het positieve denken. Ik hoop dat we over vier jaar kunnen zeggen: ze hebben wij de positie van deze vrouwen verbeterd. Verandering is altijd mogelijk. Zelfs mijn broer, die mij vroeger boos feministe noemde, zegt nu: 'Leuk dat ik later tegen mijn kind kan zeggen: je tante is feministe'".